

# STICHTING PENSIOENFONDS B&S

## JAARVERSLAG 2014





# 1 INHOUD

<b>1</b>	<b>INHOUD.....</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>KENGETALLEN EN KERNCIJFERS.....</b>	<b>4</b>
2.1	MEERJARENOVERZICHT VAN KENGETALLEN EN KERNCIJFERS .....	4
2.2	TOELICHTING OP DOEL EN FUNCTIE MEERJARENOVERZICHT .....	5
<b>3</b>	<b>VERSLAG VAN HET BESTUUR .....</b>	<b>6</b>
3.1	PROFIEL .....	6
3.2	ORGANISATIE .....	6
3.3	INTERN TOEZICHT: VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE .....	8
3.4	VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN.....	8
3.5	VERSLAG VAN HET BESTUUR.....	10
3.6	FINANCIËLE PARAGRAAF .....	13
3.7	BELEGGINGENPARAGRAAF .....	17
3.8	PENSIOENPARAGRAAF .....	24
3.9	ACTUARIËLE PARAGRAAF .....	27
3.10	RISICOPARAGRAAF .....	29
3.11	TOEKOMSTPARAGRAAF .....	31
<b>4</b>	<b>JAARREKENING.....</b>	<b>33</b>
4.1	BALANS PER 31 DECEMBER 2014.....	33
4.2	STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2014 .....	35
4.3	BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN.....	36
4.4	KASSTROOMOVERZICHT OVER 2014 .....	37
4.5	TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2014 .....	38
4.5.1	INLEIDING .....	38
4.5.2	OVEREENSTEMMINGSVERKLARING .....	38
4.5.3	GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING .....	38
4.5.4	TOELICHTING OP DE BALANS.....	43
4.5.5	RISICOBEBEER EN DERIVATEN.....	49
4.5.6	VERBONDEN PARTIJEN .....	55
4.5.7	TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN.....	56
4.5.8	BELASTINGEN .....	60
<b>5</b>	<b>OVERIGE GEGEVENS.....</b>	<b>61</b>
5.1	STATUTAIRE REGELING OMTRENT DE BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN.....	61
5.4	ACTUARIËLE VERKLARING .....	64
5.5	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT .....	66



## 2 KENGETALLEN EN KERNCIJFERS

### 2.1 Meerjarenoverzicht van kengetallen en kerncijfers

	2014	2013	2012	2011	2010
<b>Deelnemers</b>					
Deelnemers	452	433	442	414	367
Gewezen deelnemers	390	357	319	272	237
Pensioengerechtigden	<u>15</u>	<u>13</u>	<u>12</u>	<u>11</u>	<u>9</u>
Totaal aantal deelnemers	857	803	773	697	613
<i>Bedragen in €*1.000</i>					
Premiebijdrage	2.167	2.051	2.176	1.685	1.492
Ouderdomspensioen	6	5	5	5	3
Tijdelijk ouderdomspensioen	4	3	2	1	2
Partnerpensioen	3	3	3	3	2
Wezenpensioen	2	2	2	2	2
Saldo overdracht van rechten	94	-	38	11	74
Pensioenuitvoeringskosten	1	-	-	20	26
<b>Financiële positie</b>					
Beleggingen	22.020	13.403	11.831	9.211	6.820
Pensioenvermogen <sup>1</sup>	28.118	18.459	17.412	13.787	10.897
Technische voorzieningen	25.119	17.710	17.338	15.620	11.082
Dekkingsgraad aanwezig	111,9%	104,2%	100,4%	88%	98%
Dekkingsgraad vereist	110%	111%	109%	109%	109%
Dekkingsgraad volgens herstelplan	110%	109%	98%	107%	105%
<b>Beleggingen</b>					
Directe beleggingsopbrengsten	15	32	32	163	163
Indirecte beleggingsopbrengsten	6.633	-587	1.286	294	62
Kosten	<u>-15</u>	<u>-11</u>	<u>-18</u>	<u>-1</u>	<u>-20</u>
Totaal beleggingsopbrengsten	6.633	-567	1.300	456	205

<sup>1</sup> Door herziening van het Besluit FTK per 1 februari 2011 mogen (gedeeltelijk) herverzekerde pensioenfondsen het kredietrisico op de verzekeraar buiten beschouwing laten bij de berekening van het verplicht eigen vermogen en de waardering van de vordering op de verzekeraar op marktwaarde. Het Bestuur heeft besloten geen rekening meer te houden met het kredietrisico op de herverzekeraars. Als gevolg hiervan zijn de vergelijkende cijfers voor "pensioenvermogen" en "dekkingsgraad aanwezig" aangepast.

	2014	2013	2012	2011	2010
Zakelijke waarden	3.640	2.730	2.162	1.457	1.218
Vastrentende waarden	16.850	9.416	9.379	6.843	5.602
Geldmarktfonds	1.530	1.257	444	-	-
Af te wikkelen transacties	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-154</u>	<u>911</u>	<u>-</u>
Totaal beleggingen	22.020	13.403	11.831	9.211	6.820
Performance	45,1%	-4,8%	13,4%	6,8%	7,9%

## 2.2 **Toelichting op doel en functie meerjarenoverzicht**

Het doel van het meerjarenoverzicht is inzicht te geven in de belangrijkste kengetallen en kerncijfers over de afgelopen vijf jaar.

De dekkingsgraad is het quotiënt van het pensioenvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen.

De portefeuillerendementen zijn voor aftrek management-, custodiankosten en overige beleggingskosten.



## 3 VERSLAG VAN HET BESTUUR

### 3.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds B&S, statutair gevestigd te Farmsum is opgericht op 27 december 2005. De laatste statutenwijziging was op 31 juli 2014. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 02091445. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds.

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen zoals die gelden voor de aangesloten ondernemingen. Hiertoe wordt voor de aangesloten werkgevers en 857 deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers circa € 28 miljoen vermogen belegd.

### 3.2 Organisatie

#### **Bestuur**

De samenstelling van het bestuur is als volgt:

<b>Naam</b>	<b>Functie</b>	<b>Vertegenwoordiging</b>	<b>Lid sinds</b>	<b>Einde zittingsduur</b>
C.C.E. Neele	Voorzitter	Werkgever	27-12-2005	2015
M. Kampers	Vice voorzitter	Werkgever	27-12-2005	2016
C.H.P. Stamkot	Secretaris	Werknemers	01-01-2009	2015
O.M.H. Amerongen	Vice secretaris	Werknemers	22-02-2013	2016

Het bestuur van het fonds heeft een deel van de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie te weten First Pensions Administration Partners B.V. Deze werkzaamheden betreffen de financiële administratie, het jaarwerk en de rapportages ten behoeve van de Nederlandsche Bank.

Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk is en blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

#### **Dagelijks bestuur**

Het algemeen beleid, waaronder wordt verstaan het lange termijn- of strategisch beleid van het fonds, wordt vastgelegd door het bestuur. Het dagelijks beleid, waaronder wordt verstaan het beleid inzake dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden van het fonds of het tactische beleid, wordt per deelgebied bepaald door tenminste twee personen.

Het dagelijks beleid met betrekking tot de administratieve uitvoering wordt bepaald door C.C.E. Neele en C.H.P. Stamkot.

Het tactische beleggingsbeleid wordt vastgesteld door: M. Kampers en C.H.P. Stamkot.

Voor de overige onderwerpen wordt het dagelijks beleid bepaald door C.C.E. Neele en C.H.P. Stamkot.

Het bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

### **Verantwoordingsorgaan**

Het verantwoordingsorgaan is ingesteld en als volgt samengesteld:

<b>Naam</b>	<b>Functie</b>	<b>Vertegenwoordiging</b>	<b>Lid sinds</b>	<b>Einde zittingsduur</b>
I. van Brunswijk	Voorzitter	Werkgever	2014	2021
I. Pais de Oliveira	Secretaris	Werknemers	2008	2015
Vacature		Pensioengerechtigden		

Het verantwoordingsorgaan geeft aan de hand van het jaarverslag, de bevindingen van het interne toezicht en andere stukken een oordeel over het handelen van het bestuur en over de beleidskeuzes voor de toekomst, met als belangrijkste aandachtspunt de gelijke behandeling van alle stakeholders.

### **Intern toezicht**

Intern toezicht heeft betrekking op het kritisch bezien van het eigen functioneren van (het bestuur van) het fonds door onafhankelijk deskundigen. Voor de inrichting van het interne toezicht heeft het bestuur gekozen voor een visitatiecommissie. Deze commissie bestaat uit drie onafhankelijke leden van VCHolland, te weten

#### **Naam**

W. de Bruijn  
G. Euverman  
J. Ruben

Jaarlijks beziet de commissie het functioneren van het fonds en het bestuur kritisch.

### **Compliance officer**

Het bestuur heeft ingestemd met de benoeming van mevrouw mr. A. Enter tot compliance officer van het fonds. De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- ✓ Onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode.
- ✓ Onafhankelijk toezicht op de naleving van wettelijke regelingen.

De taken leiden onder meer tot het toetsen van de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het pensioenfonds.



## Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door de volgende externe deskundigen:

Functie	Externe partij
Accountant	Mazars Paardekooper Hoffman Accountants N.V.
Administrateur	First Pensions Administration Partners B.V.
Adviserend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V.
Adviseur vermogensbeheer	Towers Watson Netherlands B.V.
Certificerend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V.

### **3.3 Intern toezicht: verslag van de visitatiecommissie**

Het intern toezicht heeft betrekking op het kritisch beoordelen van het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen.

Het bestuur van het Fonds heeft besloten om voor de invulling van het interne toezicht een visitatiecommissie te benoemen. Daartoe heeft zij een overeenkomst gesloten met VCHolland voor het uitvoeren van de jaarlijkse visitatie.

De laatste visitatie is eind 2014 uitgevoerd.

Het verslag treft u elders in dit verslag aan.

### **3.4 Verslag van het verantwoordingsorgaan**

Het verantwoordingsorgaan dat is ingesteld in 2008, heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening 2014 van de Stichting Pensioenfonds B&S.

Tevens heeft op 23 juni 2015 een overleg plaatsgevonden met het bestuur.

- ✓ Wij vinden dat het bestuur afdoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen.
- ✓ Wij hebben geconstateerd dat het bestuur in het algemeen een zeer kundige, constructieve en serieuze indruk heeft gemaakt en dito heeft gehandeld inzake het fonds.
- ✓ Het bestuur is er volgens het verantwoordingsorgaan voldoende in geslaagd de principes voor goed pensioenbestuur te vertalen naar het fonds.
- ✓ Het handelen van het bestuur in 2014 is volgens ons in overeenstemming met de statuten, reglementen en wetgeving.
- ✓ Het bestuur heeft in 2014 naar onze mening een consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en gewaarborgd zijn.

Ook neemt het verantwoordingsorgaan kennis van het rapport van de visitatiecommissie en onderstreept de belangrijkste conclusies en aanbevelingen voor toekomstig beleid door het bestuur.





Tot slot wil het verantwoordingsorgaan haar waardering en instemming uitspreken over het gevoerde bestuursbeleid in het jaar 2014 en spreekt tevens de wens uit dat deze lijn in de toekomst wordt voortgezet.

Delfzijl, 29 juni 2015

Stichting Pensioenfonds B&S  
Het verantwoordingsorgaan

### **Reactie van het bestuur**

Het bestuur heeft kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan en dankt het Verantwoordingsorgaan voor de waardering van het bestuursbeleid over 2014. Het bestuur zal het verantwoordingsorgaan (en uiteraard ook de deelnemers) gedurende 2015 op de hoogte houden van de financiële ontwikkelingen en de stand van zaken rondom de nieuwe pensioenregels die in 2015 zijn getreden.



### **3.5 Verslag van het bestuur**

#### **Hoofdpijnen**

Het bestuur is in 2014 zesmaal in vergadering bijeen geweest. De belangrijkste onderwerpen die naast de reguliere beleidscyclus aan de orde zijn geweest zijn:

- ✓ Nieuwe bestuursmodel;
- ✓ Nieuw pensioenreglement;
- ✓ Renteafdekking;
- ✓ Jaarlijkse visitatie;
- ✓ Code pensioenfondsen;
- ✓ Opnemen deelnemers van Capi;
- ✓ Nieuwe sterftegrondslagen;
- ✓ Voorbereiding op nFTK;

#### **Goed pensioenfondsbestuur**

##### Bestuursmodel

In 2013 is de Wet versterking bestuur pensioenfondsen aangenomen door de wetgever. De wet is per 1 juli 2014 volledig in werking getreden. De wet schrijft een aantal nieuwe bestuursmodellen voor. Deze modellen zijn erop gericht om de evenwichtige belangenbehartiging in de besturing van een pensioenfonds te versterken en de rolverdeling tussen de verschillende organen in de structuur van het pensioenfonds te optimaliseren.

Het bestuur van het fonds heeft de voor- en nadelen van de verschillende bestuursmodellen geëvalueerd. Dit heeft ertoe geleid dat het bestuur heeft besloten om met ingang van 2014 de besturing van het fonds in te richten op basis van het paritaire model. Dit houdt in dat het bestuur evenveel leden kent namens de werkgever als leden namens de werknemers en pensioengerechtigden.

Bij de keuze voor het paritaire model heeft het bestuur overwogen dat het reeds bestaande paritaire model goed werkte, de organisatiestructuur eenvoudig en duidelijk moet blijven, geen kostenverhogingen wenselijk zijn en dat de stakeholders nauw betrokken bij het pensioenfonds moeten blijven.

De procedures rondom benoeming, ontslag en schorsing van bestuursleden of leden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten en de reglementen van het betreffende orgaan.

### Code pensioenfondsen

Per 1 januari 2014 is voor pensioenfondsen in Nederland de Code Pensioenfondsen ('de Code') van kracht. Het pensioenfonds voldoet aan de vereisten uit de Code met uitzondering van de volgende bepalingen:

Nr.	Beknopte omschrijving	Invulling
4	Noodprocedure	Staat op to do list van bestuur voor komende periode
16	De raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	Niet van toepassing voor het fonds
25	Adequaat communicatiebeleid	Deels, wordt nog verder verbeterd komende periode middels website e.d.
26	Metten effectiviteit communicatiemiddelen	Zie boven
53-55	Raad van Toezicht	Niet van toepassing voor het fonds
57-58	Belanghebbendenorgaan	Niet van toepassing voor het fonds
62-63	Zittingsduur BO en RvT	Niet van toepassing voor het fonds
67	In het bestuur of het VO zitten ten minste één man en één vrouw.	Bestuur wel, VO niet, wordt naar gezocht
75	Melden van nevenfuncties	Nog niet, gaat de compliance officer bijhouden, staat in nieuwe functieplan van de compliance officer
78	De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag	Niet van toepassing voor het fonds pro deo
79	Prestatiegerelateerde beloningen	Niet van toepassing voor het fonds
81	Ontslagvergoeding	Niet van toepassing voor het fonds

### Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Vanaf medio 2009 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever.

De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus.

Voor het Intern Toezicht is gekozen voor een visitatie commissie, die eens in de drie jaar de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds beoordeelt.



### Deskundigheidsbevordering

Het bestuur heeft een deskundigheidsplan opgesteld. Dit plan is zodanig dat het bestuur als collectief over de vereiste deskundigheid beschikt. Het deskundigheidplan wordt periodiek geëvalueerd.

In het afgelopen jaar is aandacht besteed aan de deskundigheidbevordering van het bestuur. Onder meer zijn workshops/seminars gevolgd door individuele bestuursleden. Hierbij is uitgegaan van de eisen die zijn vastgelegd in het deskundigheidsplan.

Het bestuur streeft ernaar ook in 2015 de gewenste deskundigheid van het bestuur verder te verhogen.

### Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

In 2013 is tijdig gemeld dat het Pensioenfonds een reservetekort/dekkingstekort heeft. Toelichting op het herstelplan is opgenomen in de financiële paragraaf.

### Gedragcode

Jaarlijks wordt door de bestuursleden de gedragscode getekend. Dit is ook dit jaar gebeurd.

### Toezichthouder

In 2014 zijn er zowel mondelinge, telefonische als schriftelijke contacten met DNB geweest.

### Uitbesteding

Het bestuur heeft diverse malen overleg gevoerd met de externe dienstverleners over de dienstlevering en de service-level-agreement.

First Pensions Administration Partners beschikt over een ISAE 3402 type II certificering.

### Communicatie

In het boekjaar is ook aandacht besteed aan communicatie. In 2008 is door de wetgever vastgelegd hoe consistentie in de communicatie over ambitie en verwachtingen in verband met toeslagen moet worden toegepast. In overeenstemming met de door de koepels geïntroduceerde doelstelling om eenvormige, eenduidige en duidelijke pensioenoverzichten te verstrekken (uniform pensioenoverzicht, UPO) is aan alle deelnemers een pensioenoverzicht op basis van de huidige regeling uitgereikt.

In het boekjaar is wederom de pensioenkrant gemaakt en ter beschikking gesteld aan alle stakeholders. Ook zijn alle deelnemers via nieuwsbrieven geïnformeerd over het reilen en zeilen van het fonds.

### 3.6 Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar:

(* € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad
Stand per 1 januari 2014	18.459	17.710	104,2%
Beleggingsresultaten	6.633		
Premiebijdragen	2.167		
Uitkeringen	-80		
Waardeoverdrachten	-94		
Overige	1.033		
<b>Stand per 31 december 2014</b>	<b>28.118</b>	<b>25.119</b>	<b>111,9%</b>

De toename van de dekkingsgraad is voornamelijk het gevolg van de goede beleggingsresultaten.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

(* € 1.000)	2014	2013	2012	2011	2010
Premieresultaat	369	201	196	-86	92
Interestresultaat	2.063	124	1.480	-1.585	-802
Overig resultaat	-182	350	231	23	-102
	<b>2.250</b>	<b>675</b>	<b>1.907</b>	<b>-1.648</b>	<b>-812</b>

Het premieresultaat duidt op een kostendekkende premie. Ultimo 2014 bedraagt de marktrente circa 2,3% (2013: 3,1%).

#### Kosten

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie een aantal aanbevelingen gedaan voor het nader toelichten van de kosten van pensioenuitvoering door pensioenfondsen. In navolging van deze aanbevelingen worden hierna de uitvoeringskosten toegelicht.

(* € 1.000)	2014	2013
Pensioenbeheer	-	-
Vermogensbeheer	36	22
Vermogensbeheer verwerkt in de beleggingsresultaten	55	50
Transactiekosten	61	7
Pensioenbeheer in kosten per deelnemer (857 deelnemers)	-	-
Vermogensbeheer in procenten van het belegd vermogen	0,22%	0,47%
Transactiekosten in procenten van het belegd vermogen	0,37%	0,07%



De overige pensioenuitvoeringskosten worden door de werkgever gedragen. Deze bedragen voor de pensioenuitvoering 227 en voor het vermogensbeheer 15. Totaal is door de werkgever dus 242 betaald.

### **Herstelplan**

In 2008 is door de kredietcrisis en de dalende rente een reserve- en een dekkingstekort ontstaan. Het fonds heeft op 30 maart 2009 een herstelplan ingediend bij DNB. Het herstelplan is door DNB op 2 december 2009 goedgekeurd. Hieruit blijken de volgende maatregelen waardoor binnen 15 jaar het fondsvermogen voldoende hersteld moet zijn.

Het fonds maakt gebruik van de eenmalige mogelijkheid die de Minister heeft geboden om binnen 5 jaar (in plaats van 3 jaar; dus uiterlijk 31 december 2013) het minimaal vereist eigen vermogen te bereiken. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs en is het beleggingsbeleid onveranderd gebleven. Het herstelplan is opgesteld met inachtneming van de uitgangspunten zoals die door DNB zijn voorgeschreven. Nadrukkelijk merken wij op dat inherent aan de modelmatige aanpak ook het herstelplan een benadering van de werkelijkheid is. Dit betekent dat de werkelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad in positieve of negatieve zin kan afwijken van het verwachte herstelpad, waardoor de financiële positie van het fonds zich sneller of langzamer kan herstellen dan voorzien.

De belangrijkste maatregelen uit het herstelplan zijn:

- ✓ Geen toeslagverlening tot een dekkingsgraad van 110%;
- ✓ Beperkte toeslagverlening bij een dekkingsgraad tussen de 110% en 125%.
- ✓ Verwacht herstel van de beleggingsrendementen.

De voorziening zoals opgenomen in de balans bevat zowel de voorziening die is opgenomen voor het deel dat in eigen beheer wordt gehouden alsmede de voorziening die is opgenomen in het herverzekerde garantiecontract.

In 2014 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld.

In procenten	Volgens plan	Gerealiseerd
<b>Dekkingsgraad per 31-12-2013</b>	<b>104,5</b>	<b>104,2</b>
Invloed premie	1,6	0,6
Invloed beleggingsopbrengsten	3,9	37,0
Invloed rentetermijnstructuur	-	-28,6
Wijzigen grondslagen	-	-1,1
Overigen	0,2	-0,2
<b>Dekkingsgraad per 31-12-2014</b>	<b>109,8</b>	<b>111,9</b>

In 2014 heeft het fonds voldoende herstelkracht laten zien. Eind 2014 is er geen sprake meer van een reservetekort en daarmee is het herstelplan beëindigd.

Door het bestuur is de voorgeschreven jaarlijkse evaluatie van het herstelplan uitgevoerd. Deze evaluatie heeft niet geleid tot bijstelling van de oorspronkelijke uitgangspunten van het herstelplan. Op grond van de huidige situatie en onderstaande aanvullende maatregelen voorziet het herstelplan in herstel binnen de daarvoor geldende termijnen.

#### Evenwichtige belangenbehartiging

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in haar afwegingen als uitgangspunt gehanteerd dat de belangen van de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever op evenwichtige wijze moeten worden behartigd. De toeslagverlening is gedurende een periode van dekkingstekort nihil en gedurende de periode van reservetekort beperkt. Dit raakt alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De verhoging van de pensioenpremie komt voor rekening van de werkgever. Dit betekent dat alle betrokkenen bijdragen aan het beoogde herstel.

#### Informatieverstrekking aan deelnemers en overige betrokkenen

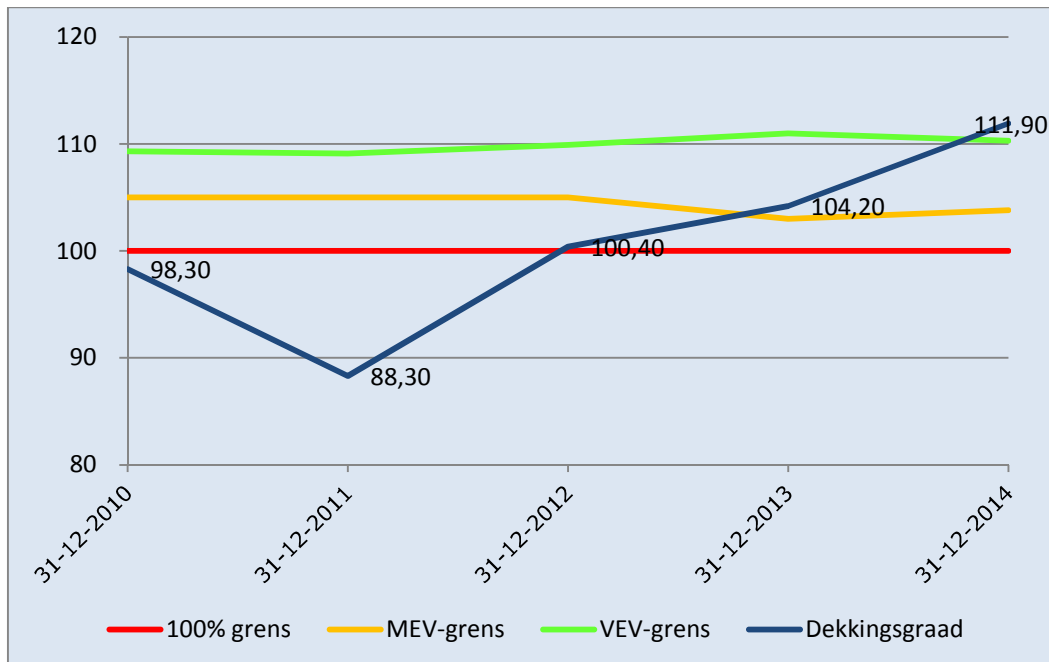
- ✓ Bij aanvang deelname aan het pensioenfonds ontvangt de nieuwe deelnemer een startbrief en een pensioenbrochure, verzorgd door de verzekeraar.
- ✓ Jaarlijks ontvangen de deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) met onder meer een opgave van de opgebouwde en bereikbare rechten en de A-factor.
- ✓ Bij einde dienstverband ontvangt de ex-deelnemer een beëindigingsbrief waarin ook de opgebouwde pensioenrechten staan vermeld.
- ✓ Daarnaast ontvangen ex-deelnemers en pensioengerechtigden eenmaal per vijf jaar een pensioenoverzicht.
- ✓ Over individuele zaken wordt schriftelijk of via e-mail naar betrokkene toe gecommuniceerd.
- ✓ Geïnteresseerden kunnen het jaarverslag, de statuten en de reglementen van het pensioenfonds bij het secretariaat van het pensioenfonds opvragen.



- ✓ Het bestuur neemt in zijn jaarverslag een hoofdstuk op over hoe het pensioenfonds de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur naleeft.
- ✓ Het bestuur vermeldt in het jaarverslag de honoreringsregeling voor de leden van het bestuur en, indien van toepassing, voor de leden van de door het bestuur ingestelde commissies.
- ✓ Het fonds beschikt over een intranet site waarop alle relevante documenten zijn te raadplegen.
- ✓ Alle deelnemer ontvangen jaarlijks een pensioenkrant en/of een nieuwsbrief over het pensioenfonds.

### Dekkingsgraad

De dekkinggraad ultimo jaar (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen 5 jaar als volgt ontwikkeld:



De vereiste dekkinggraad zoals die voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedraagt 110,3%. Ultimo 2014 is derhalve geen sprake van een reservetekort.



### **3.7 Beleggingenparagraaf**

#### **Macro-economische ontwikkelingen**

##### **TERUGBLIK 2014: "DEFLATIE IN AANTOCHT"**

Net als in 2013 waren centrale banken met hun ruime monetaire beleid in 2014 één van de belangrijkste aanjagers van de financiële markten. De uitspraken van centrale bankiers werden nauwlettend gevolgd en de stimuleringspakketten van centrale banken wereldwijd zorgden voor sterke waardeinstijgingen van financiële instrumenten. In de eerste helft van het jaar stegen de geopolitieke spanningen in de Oekraïne met de inval van de Krim door Rusland en de gevechten in Oost-Oekraïne door separatisten die Russische steun genoten. Sancties vanuit het Westen waren hiervan het gevolg, welke in de loop van het jaar werden opgeschroefd als gevolg van het neerhalen van vlucht MH-17. De realisatie dat de wereldwijde groeivertraging doorzet, leidde in de tweede helft van het jaar tot een sterk gedaalde olieprijs, vanwege het achterblijven van de vraag naar olie. De olieproductie bleef desondanks op peil omdat olieproducerende landen hun marktaandeel wilden behouden en de VS steeds meer ging inzetten op hun eigen schalie-oliëwinning. De sterke daling van de olieprijs werkte door in de reeds lage inflatiecijfers, wat de centrale banken meer reden gaf om extra geld in het systeem te pompen om zodoende deflatie tegen te gaan en de groei aan te wakkeren. Het gevolg is dat fundamentele factoren er steeds minder toe doen in de waardering van financiële bezittingen, aangezien beleggers in de lage rendementsomgeving steeds meer risicovollere beleggingen aankopen in de hoop nog voldoende rendement te kunnen behalen.

##### Europa

De protesten in de Oekraïne tegen het corrupte regime van president Janoekovitsj leidde in februari tot zijn vertrek naar Rusland. Als reactie viel Rusland kort daarna de Krim binnen vanwege de strategische ligging aan de Zwarte Zee. Rusland verklaarde de inval als "de wil van het volk", nadat een referendum op de Krim als resultaat een grote meerderheid pro Rusland stemmen opleverde. Het Westen erkende het referendum niet en veroordeelde deze actie van de Russen door het opleggen van sancties aan zowel individuen als bedrijven. Ondertussen woedden er hevige gevechten in het oosten van de Oekraïne door separatisten met steun vanuit Rusland. De gevechten bereikten een hoogtepunt met het neerschieten van een passagiersvliegtuig boven Oost-Oekraïne. Een verdere escalatie van de sancties vanuit het Westen gericht op de energie-, banken- en technologiesector volgde hierop. De sancties tussen Rusland en het Westen hadden een negatieve invloed op de groeicijfers van verschillende Europese landen. Duidelijk is wel dat de sancties en de gedaalde olieprijs de Russische economie zwaar hebben aangetast.

De zwakke economische groeicijfers en lage inflatiecijfers in de Eurozone leidden ertoe dat de ECB rond medio 2014 besloot over te gaan tot additionele simulerende maatregelen zoals gerichte kredietverstrekking aan de bedrijven voor Eurozone banken voor langere looptijden tegen gunstige tarieven, het aankopen van asset backed securities en covered bonds en het invoeren van negatieve depositorentes. De sterke daling van olieprijsen in de tweede helft van het jaar



met als effect dalende inflatiecijfers leidde tot uitspraken en interne discussie binnen de ECB om over te gaan tot kwantitatieve verruiming middels het opkopen van staatsobligaties. De ECB met haar monetaire tools kan de economie echter niet in haar eentje weer op gang krijgen. De politiek zal ook haar deel moeten doen middels o.a. structurele hervormingen in landen zoals bijvoorbeeld Italië en Frankrijk. Het probleem is dat de marktdruk afneemt naarmate de ECB haar monetaire beleid verruimt.

Het omvallen van de Portugese bankengroep Espirito Santo medio van het jaar had maar beperkt effect op de markten. Sindsdien zijn er enkele belangrijke stappen gezet op weg naar verdere integratie binnen de Eurozone met o.a. de Eurozone stresstest voor de bankensector en het centrale toezicht vanuit de ECB. De Europese banken hebben gedurende het jaar hun kapitaalpositie versterkt en de test heeft geleid tot meer transparantie van de bankbalansen wat weer vertrouwen wekt.

Aan het eind van het jaar keerden de zorgen rondom een Griekse exit uit de Eurozone terug nadat een vervroegde presidentsverkiezing van de huidige premier Samaras niet de benodigde meerderheid wist te behalen. Hiermee is de kans toegenomen dat de grote linkse oppositiepartij Syriza de vervroegde parlementaire verkiezing in 2015 zal winnen. Deze partij heeft aangekondigd een eind te willen maken aan het saneringsbeleid en streeft nadrukkelijk een afschrijving op de Griekse schuld na. De markten beschouwen een winst van de oppositiepartij als een verhoogde kans op een exit van Griekenland uit de eurozone. De Duitse regering heeft laten doorschemeren dat een vertrek van Griekenland uit de Eurozone veel beter draagbaar is dan enkele jaren geleden. Hiermee is duidelijk dat de onderhandelingsposities reeds zijn ingenomen en de onzekerheid is toegenomen. Begin 2015 zal uitwijzen hoe de onderhandelingen zullen verlopen.

#### Amerika

Het opkopen van Amerikaanse staatsobligaties van de Amerikaanse Fed werd volgens schema afgebouwd in 2014. De Amerikaanse economie lijkt beter op stoom dan de overige ontwikkelde markten. De aandacht is dan ook langzaam verschoven van de werkloosheidscijfers en economische groeicijfers, welke beiden verbetering lieten zien, naar de lage inflatiecijfers als trigger voor een renteverhoging in 2015. Het divergerende beleid van de Fed met de centrale banken in o.a. Europa en Japan leidde tot een sterke dollar en een hoge spread tussen renteniveaus op staatsobligaties in de VS versus de overige ontwikkelde markten. Hierdoor werden Amerikaanse staatsobligaties aantrekkelijk geprijsd t.o.v. de staatsobligaties van andere ontwikkelde markten, wat beleggers heeft doen switchen. Hierdoor zijn de rentes van Amerikaanse staatsobligaties gedaald in plaats van gestegen wat men zou verwachten door een aanstaande renteverhoging in 2015.

#### Overig

In Japan kondigde de Japanse centrale bank in de tweede helft van het jaar een expansie van het reeds massale opkoopprogramma van Japanse staatsobligaties aan om de lage inflatie aan te

pakken. Een verhoging van de consumptietaks, lage groei en lagere olieprijsen hadden de wat opgelopen inflatiecijfers gedurende de eerste helft van 2014 weer doen dalen. Ook het staatspensioenfonds werd ingezet in het stimulerende beleid door hun beleggingsbeleid te switchen van een deel van de staatsobligaties naar aandelen. Het effect hiervan was een sterke daling van de yen en een stijging van de aandelen. De vraag is of de 3 pijlers van Abenomics, namelijk ruim monetair beleid, verhoging van overheidsinvesteringen en structurele hervormingen, erin zullen slagen om ook op de langere termijn Japan weer concurrerend te maken en de enorme schuldenlast terug te dringen.

De sterke daling van de olieprijsen als gevolg van het overaanbod ten opzichte van de zwakke vraag heeft een wereldwijd deflatorisch effect. Saoedi-Arabië als grootste olieproducent heeft aangegeven marktaandeel te willen behouden en dus niet te snijden in de productie. Voor olie exporterende landen als Rusland, Noorwegen en het Midden-Oosten heeft dit negatieve economische gevolgen en voor olie importerende landen juist een positief economisch effect. De consument zal profiteren van de lagere energieprijzen, terwijl olieproducerende bedrijven, met name die met schulden zijn gefinancierd, hier juist moeilijkheden van zullen ondervinden. Centrale banken reageren wereldwijd op het versterkende deflatorische effect van de olieprijsen op de reeds lage inflatie middels verdere stimulering met als gevolg een zwakkere valuta. Hierdoor wordt het onderwerp valutaoorlog steeds vaker genoemd als thema voor 2015.

Op geopolitiek front bracht 2014 nieuwe ontwikkelingen, met als belangrijkste de opkomst van de Islamitische Staat, die vecht voor een kalifaat in voornamelijk Irak en Syrië. Het Westen heeft middels raketaanvallen en steun aan de Koerdische tegenstanders geprobeerd deze te bestrijden. Ondanks de gevechten heeft dit de olieproductie vanuit Irak nauwelijks beïnvloed.

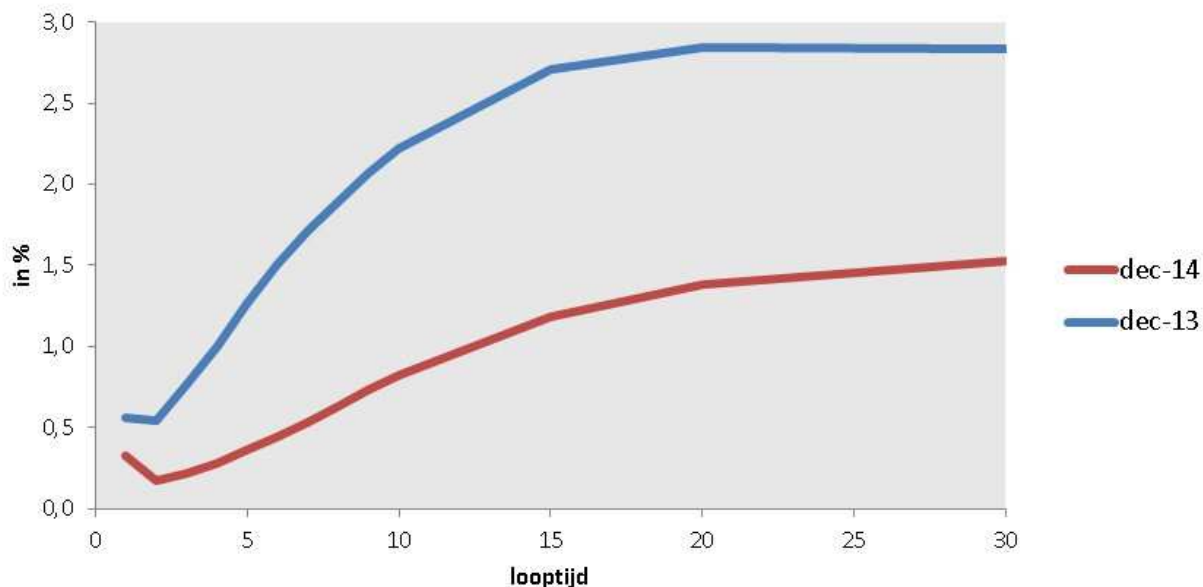
Een niet onbelangrijke factor voor de wereldeconomie is of het economische groeitempo van de Chinese economie houdbaar is. De omslag van een investering-gedreven naar een consumptie-gedreven groei-model is momenteel in gang. Het valt te bezien of de leningen die door banken zijn verstrekt voor de (soms) dubieuze investeringen terug kunnen worden betaald en wat het effect hiervan zal zijn op de bankensector. De hoge groei van de schuldenlast van de private sector blijft enigszins zorgwekkend.

## **Ontwikkelingen financiële markten**

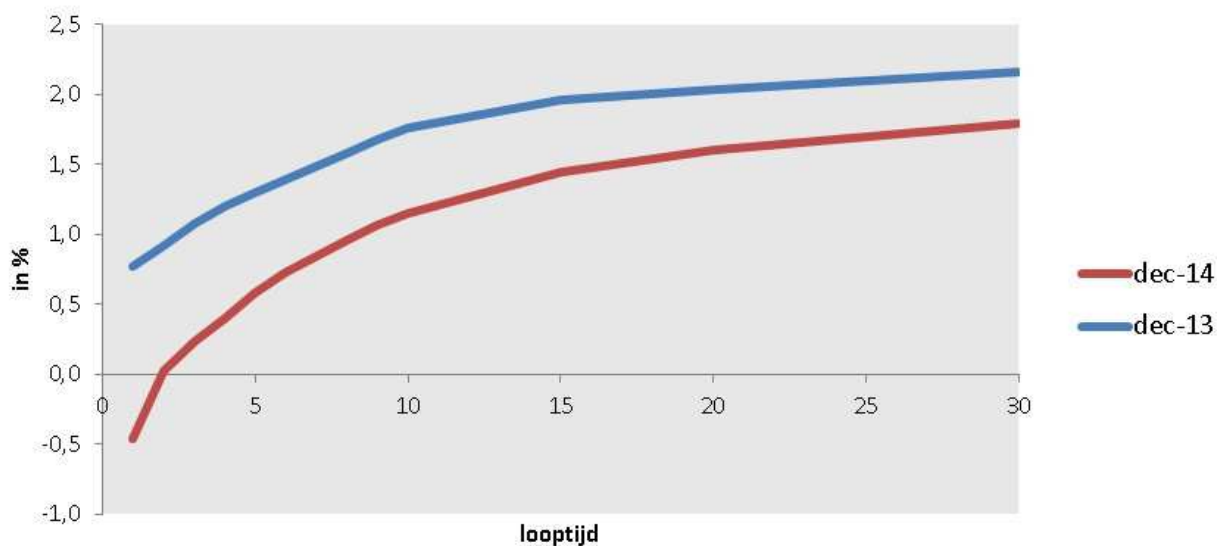
### **Rente- & Inflatieswapmarkten**

De renteniveaus zijn dit jaar sterk gedaald. De vertraagde economische groei en dalende inflatie hebben ervoor gezorgd dat de ECB haar monetaire beleid heeft verruimd. Naar alle waarschijnlijkheid zal de ECB begin 2015 overgaan tot een eventuele opkoop van Eurozone staatsobligaties. De Europese inflatieswapcurve is ten opzicht van het vorige jaar gedaald. De inflatie is gedaald naar -0,2% op jaarbasis aan het eind van 2014.

De combinatie van een sterk gedaalde nominale rente en een gedaalde verwachte inflatie heeft er toe geleid dat reële renteniveaus op het grootste deel van de curve (voor looptijden vanaf 5 jaar) weer negatief zijn.

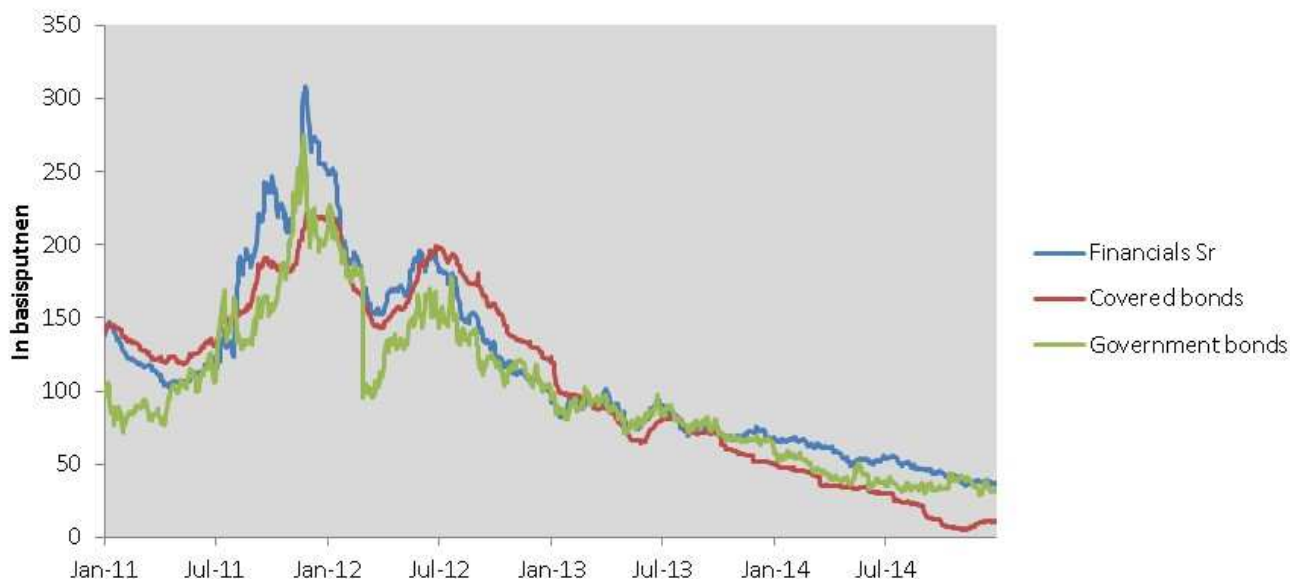


De Europese inflatieswapcurve is ten opzicht van het vorige jaar gedaald. De inflatie is gedaald naar 0,8% op jaarbasis aan het eind van 2014, waardoor de angst voor deflatie is toegenomen.



### Europese obligatiemarkten

De zwakke economische groei, lage inflatie en het stimulerende beleid hebben geleid tot een "hunt for yield" wat ervoor zorgde dat spreads op alle obligatiecategorieën verder daalden in 2014. Met de aankondiging van het opkoopprogramma van covered bonds hebben deze laatste een sterkere spreaddaling laten zien dan de staats- en senior bankleningen.



### Beleggingsdoelstelling

De hoofddoelstelling van het in 2012 gewijzigde beleggingsbeleid is onveranderd: "het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds."

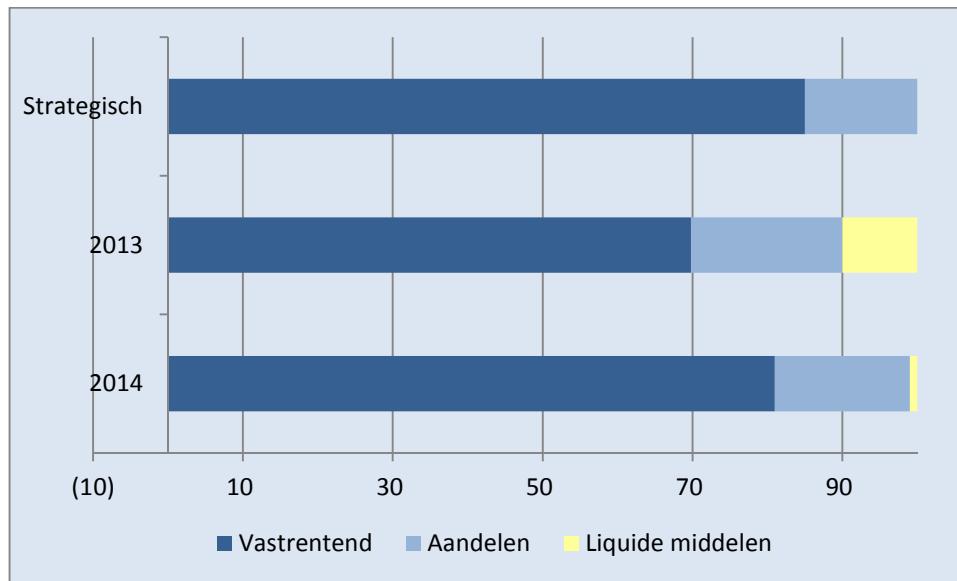
Om de doelstelling te realiseren heeft het pensioenfonds de portefeuille onderverdeeld in een Renteafdekkingsportefeuille en een Rendementsportefeuille. Het doel van de Renteafdekkingsportefeuille is het samenstellen van een portefeuille, die (een gedeelte van) het renterisico als gevolg van de bestaande mismatch tussen de rentegevoeligheid van de technische voorzieningen en de rentegevoeligheid van de beleggingen, reduceert. Uitgangspunten zijn daarbij de duration van de af te dekken verplichtingen en het kasstroomprofiel van de technische voorzieningen. Het bestuur streeft naar een renteafdekking van 60%.

Het gedeelte van het vermogen van het pensioenfonds dat niet binnen de Renteafdekkingsportefeuille wordt aangehouden maakt deel uit van de Rendementsportefeuille. Het doel van de Rendementsportefeuille is het genereren van een rendement in lijn met de (samengestelde) benchmark.

De portefeuille volgt een overwegend 'passieve' beleggingsstijl.

### Asset mix

De strategische beleggingsmix en de realisatie kunnen als volgt worden samengevat:



### Bandbreedtes

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid zijn aan de vermogensbeheerder de volgende bandbreedtes toegestaan:

Categorie	Strategisch	Minimum	Maximum
Renteafdekkingsportefeuille	60%	50%	70%
Rendementsportefeuille	40%	30%	50%

Voor de rendementsportefeuille gelden de volgende bandbreedtes:

Categorie	Strategisch	Minimum	Maximum
<b>Rendementsportefeuille</b>			
<i>Aandelen</i>	47%	42%	52%
Aandelen Europa	14,3%	11,8%	16,8%
Aandelen Noord Amerika	25,7%	23,2%	28,2%
Aandelen Japan	4,2%	1,7%	6,7%
Aandelen Pacific Rim Ex Japan	2,8%	0,3%	5,3%
<i>Vastrentende waarden</i>	53%	48%	58%
Obligaties Investment Grade Corp. Euro	19%	16%	22%
Obligaties High Yield Euro	17%	14%	20%
Obligaties Opkomende Markten	17%	14%	20%
<i>Liquide middelen</i>	0%	-1%	5%

### Rendement

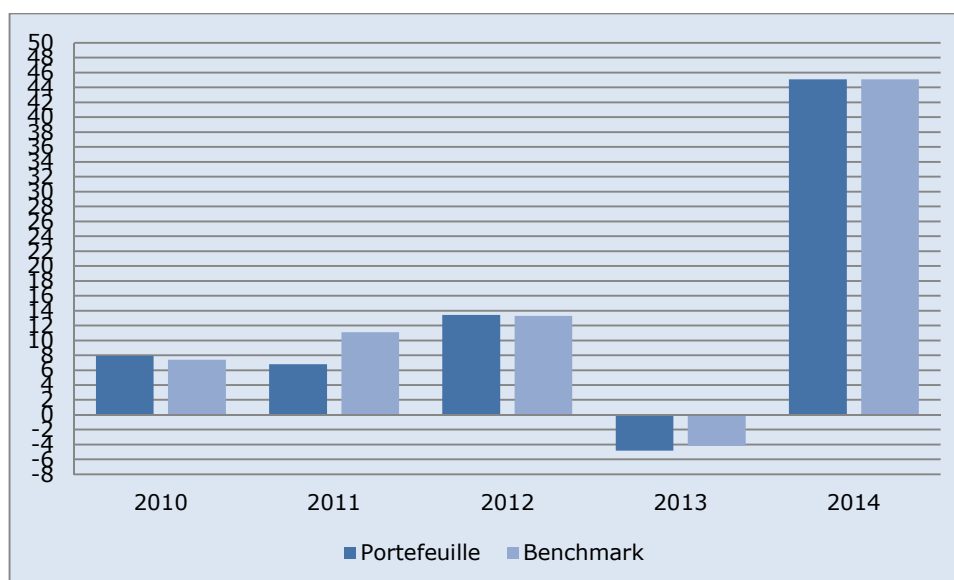
Op de gehele portefeuille is een rendement behaald van 45,1% (2013: -4,8%)

Het rendement kan als volgt worden gespecificeerd:

Categorie	2014 portefeuille	2014 benchmark	2013 portefeuille
Aandelen	18,1%	18,5%	20,8%
Vastrentende waarden	10,7%	11,8%	-0,1%
<b>Totaal (exclusief overlay)</b>	<b>13,9%</b>	<b>14,9%</b>	<b>9,4%</b>
Renteafdekking	42,0%	39,0%	-13,5%
<b>Totaal (inclusief overlay)</b>	<b>45,1%</b>	<b>42,2%</b>	<b>-4,8%</b>

De portefeuillerendementen zijn voor aftrek management- en custodiankosten.

Het rendement over de afgelopen 5 jaar geeft het volgende beeld:





### 3.8 Pensioenparagraaf

Sinds 1 januari 2012 is een pensioenregeling van kracht met pensioendatum 67 jaar en een opbouwpercentage van 2,1%.

#### **Kenmerken regeling**

In het boekjaar zijn er geen wijzigingen in de bestaande regeling aangebracht. De kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Pensioensysteem	Middelloodregeling Collectief beschikbare premie
Pensioenleeftijd	67 (vanaf 1 januari 2012)
Pensioengevend salaris	12x maandsalaris plus VT
Franchise	€ 14.358
Opbouwpercentage	2,1%
Nabestaandenpensioen	70%
Maximale totale bijdrage	19,5% van de pensioengrondslag
Eigen bijdrage	6,5% van de pensioengrondslag

#### **Toeslagbeleid**

Het pensioenfonds heeft in de fondsdocumenten het volgende opgenomen over toeslagen:

a. Voorwaardelijke toezegging

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomstige toeslagen te kunnen toekennen. De toeslagen wordt derhalve gefinancierd uit de groei van het vermogen ten opzichte van de verplichtingen, overeenkomend met variant D1 uit de Beleidsregel toeslagenmatrix.

Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de volgende beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen. Bovendien mag de toe te kennen toeslag nimmer leiden tot een verwacht reservetekort na 15 jaar.

Zolang en voor zover de toekenning van aanspraken als hierboven omschreven niet heeft plaatsgevonden (zie premieaanwending), zal er geen toeslag als hierna worden toegekend. De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- ✓ Bij een dekkingsgraad van meer dan 125% wordt een volledige toeslag toegekend.



- ✓ Bij een dekkingsgraad van meer dan 110% maar minder dan 125% wordt de toeslag lineair geïnterpoleerd.
- ✓ Bij een dekkingsgraad van 110% of minder wordt geen toeslag verleend.
- ✓ De toe te kennen toeslag zal worden verlaagd, als naar verwachting na 15 jaar het pensioenfonds nog steeds in de situatie van een reservetekort zit.

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit.

In lijn met de toeslagenmatrix is het (voorwaardelijke) toeslagbeleid vastgelegd in het pensioenreglement. Met betrekking tot de communicatie aan de deelnemers zal het pensioenfonds in alle communicatie-uitingen ten aanzien van de rechten van deelnemers de volgende formuleringen hanteren, met betrekking tot de inhoud van de pensioenregeling respectievelijk over de toekenning van toeslagen.

*"Het bestuur van het pensioenfonds streeft er niet naar dat het voorwaardelijk opgebouwde pensioen van de actieve deelnemers de lonen volgt en van de gewezen deelnemers de prijzen. De uiteindelijke aanpassing van pensioen aan de lonen dan wel de prijzen door het bestuur van het pensioenfonds heet toeslag. Het bestuur van het pensioenfonds betaalt de kosten van de voorwaardelijke toeslag uit de groei van het vermogen ten opzichte van de verplichtingen. De toekenning van toeslagen is voorwaardelijk, dus geen automatisme. Per jaar beoordeelt het bestuur van het pensioenfonds of uw pensioen de ontwikkeling van de lonen dan wel prijzen kan volgen. Het toekennen van toeslagen is alleen verantwoord als het bestuur van het pensioenfonds vindt dat de financiële positie van het fonds dit toestaat. Bij een gunstige financiële positie kan het bestuur overigens besluiten om gemiste toeslagen in het verleden in te halen."*

Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige wijzigingen zijn verbindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

#### b. Basis voor de toeslagverlening

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het voorkomen van onderdekking, gegeven de (ambitie van) de toezegging en de overeengekomen financieringsmethodiek. Financiële meevallers, bijvoorbeeld als gevolg van positieve beleggingsrendementen, kunnen worden ingezet voor het toekennen van toeslagen. Bij het toeslagbeleid gelden de navolgende grootheden als referentie.

- ✓ De tijdens het deelnemerschap opgebouwde aanspraken van de deelnemers worden jaarlijks per 1 januari (maximaal) verhoogd met een percentage dat is gebaseerd op de algemene loonontwikkeling bij de werkgever (maximaal de CPI en ten hoogste 5%).
- ✓ De premievrije en ingegane pensioenen worden jaarlijks verhoogd met een percentage dat is gebaseerd op de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens afgeleid oktober -oktober cijfers). Maximaal de loonontwikkeling en gemaximeerd op 5%.



c. Verwachte realisatie toeslagbeleid

Op basis van een in 2013 uitgevoerde continuïteitsanalyse is gebleken dat een gemiddelde toeslag voor actieve en gepensioneerde deelnemers van 22% ten opzichte van het streefniveau op de lange termijn realistisch is.

Het bestuur van het pensioenfonds zal periodiek een haalbaarheidstoets laten uitvoeren, om de waarschijnlijkheid van de toeslagverlening vast te stellen.

### Verwachte wijzigingen in het komend jaar

Voor het verslagjaar 2015 zijn wijzigingen in de pensioenregeling te verwachten ten gevolge van de aanpassing van het Witteveen kader. De maximale pensioenopbouw wordt dan 1,875% over een maximum salaris van € 100.000. De premie wordt verhoogd van 19% naar 21%.

### Mutatieoverzicht deelnemers

	Actief	Slaper	Pensioen- gerechtigd
Stand per 1 januari 2014	433	357	13
Nieuwe deelnemers	72	-	-
Ontslag	-51	51	-
Waardeoverdrachten/afkopen	-	-16	-
Ingang pensioen	-2	-	2
Overlijden	-	-	-
Overigen	-	-2	-
<b>Stand 31 december 2014</b>	<b>452</b>	<b>390</b>	<b>15</b>

### 3.9 Actuariële paragraaf

#### Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

(* € 1.000)	2014	2013
<b>Premieresultaat</b>		
Premiebijdragen	2.167	2.051
Risicoverzekering	-106	-102
Pensioenopbouw	-1692	-1.748
<b>Interestresultaat</b>		
Beleggingsresultaten	6.633	-567
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-55	-49
Wijziging marktrente	-4515	740
<b>Overig resultaat</b>		
Resultaat op waardeoverdrachten	20	-
Resultaat op kanssystemen	74	-176
Wijziging sterftegrondslagen	-222	-
Wijziging gehuwdheidsfrequenties	-	213
Wijzigen excasso-opslag	-	267
Overige baten en lasten	-49	46
Pensioenkorting	-5	-
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>2.250</b>	<b>675</b>

#### Kostendeekkende premie

(* € 1.000)	2014	2013
Zuiver kostendeekkende premie	1.996	2.029
Gedempte premie	1.399	1.302
Ontvangen pensioenpremie	2.167	2.051

De door het pensioenfonds ontvangen pensioenpremie van 2.167 is hoger dan de conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) vastgestelde gedempte premie. Hiermee wordt voldaan aan de in de Pensioenwet beschreven vereisten. De ontvangen premie is dus kostendeekkend geweest.



### Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De certificerend actuaire van het Pensioenfonds heeft het aanwezig vermogen getoetst aan het vereist eigen vermogen. De uitkomst van deze toets treft u in onderstaande tabel aan. De conclusie is dat het Pensioenfonds een positieve reserve positie van 1,6% heeft, als volgt gespecificeerd:

(* € 1.000)	Bedrag	In % van TV
Aanwezig vermogen	28.118	111,9
Af: TV	-25.119	100,0
Af: minimaal vereist eigen vermogen	-955	3,8
<b>Dekkingspositie</b>	<b>2.044</b>	<b>8,1</b>
Af: vereist eigen vermogen (exclusief minimaal vereist eigen vermogen)	-1.641	-6,5
<b>Reservepositie</b>	<b>403</b>	<b>1,6</b>

### Oordeel van de certificerend actuaire over de financiële positie

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds B&S is naar de mening van de certificerend actuaire voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

### **3.10 Risicoparagraaf**

#### **Risico en beheersing/beleid**

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheertaken zijn de voorschriften van de toezichthouder (DNB).

Onderstaand treft u de risico's die het bestuur met prioriteit heeft aangepakt:

- ✓ Beleggingsrisico's;
- ✓ Actuariële risico's;
- ✓ Renterisico en matchingrisico's;
- ✓ Operationele en uitbestedingsrisico's;
- ✓ Juridische risico's.

#### **Beleggingsrisico's**

In het beleggingsbeleid is sprake van een grote spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's. Per beleggingscategorie is een strategische weging aangegeven alsmede de bandbreedtes die naar inzicht van de externe vermogensbeheerder benut kunnen worden. Dit resulteert dat de gehele portefeuille een lager risico heeft dan voorheen het geval was. De belangrijkste beleggingsrisico's zijn het markt-, prijs-, valuta- en kredietrisico.

#### **Actuariële risico's**

In 2014 is nieuwe informatie over overlevingskansen gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG Prognosetafel 2014). Het bestuur heeft de huidige grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen, inclusief de invloed van fondsspecifieke eigenschappen, hiermee opnieuw geëvalueerd.

De informatie bevestigt de geconstateerde ontwikkeling van de levensverwachting. De nieuwe informatie geeft het bestuur aanleiding voor verdere actualisering van de toegepaste overlevingskansen en fondsspecifieke ervaringssterfte. Door toepassing van de meest actuele informatie over overlevingskansen wordt het langlevensrisico voor het fonds voor dit moment gemitigeerd.

#### **Rente- en matchingrisico's**

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen en nadelen van meer of minder durationmatching af ten opzichte van alternatieve strategieën. Onderdeel van het beleggingsbeleid voor 2014 is het handhaven van de duration op het huidige niveau te houden. Uitgangspunt van het beleggingsbeleid is een renteafdekking van 60%.

Ultimo december 2014 is het renterisico voor 59% afgedekt op basis van de marktwaarde en 111% op basis van de DNB/UFR. Het pensioenfonds heeft expliciet ervoor gekozen om afdekking te baseren op marktwaarde.



### **Operationele en uitbestedingsrisico's**

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Hieronder wordt onder andere verstaan het risico van onvoldoende doelmatige en/of onvoldoende doeltreffende processen op het gebied van pensioenadministratie, het risico samenhangend met de vraag hoe cruciaal juiste, tijdige en volledige informatievoorziening is voor het adequaat sturen en beheersen van de geïdentificeerde risico's en ter ondersteuning van adequate managementbeslissingen. Dit risico, alsmede de risico's omtrent uitbesteding en IT omgeving, worden onder meer gemitigeerd door adequate uitbestedingscontracten met externe dienstverleners en de rapportages (zoals ISAE3402) die door deze partijen worden verstrekt.

### **Juridische risico's**

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Het bestuur monitort doorlopend veranderingen in wet- en regelgeving.

### **3.11 Toekomstparagraaf**

#### **Nieuw FTK**

Het jaar 2015 zal voornamelijk in het teken staan van de wijzigingen in verband met het nieuwe Financiële Toetsingskader. Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt vanaf 1 januari 2015 gebruikgemaakt van de rentetermijnstructuur zoals van toepassing onder het nieuwe FTK. De nieuwe rentetermijnstructuur is gebaseerd op de huidige UFR zonder driemaandsmiddeling.

#### **Aanpassingen in de pensioenregeling**

In 2015 zal de pensioenregeling aangepast worden aan het nieuwe Witteveen kader. Andere aanpassingen worden niet verwacht.

#### **Communicatie**

In het jaar 2015 zal ook veel aandacht worden besteed aan de communicatie, dit in verband met de nieuwe wet Pensioencommunicatie.

Farmsum, 29 juni 2015

Stichting Pensioenfonds B&S

C.C.E. Neele	Voorzitter
M. Kampers	Vice voorzitter
C.H.P. Stamkot	Secretaris
O.M.H. Amerongen	Vice secretaris



# STICHTING PENSIOENFONDS B&S

## JAARREKENING 2014



## 4 JAARREKENING

### 4.1 Balans per 31 december 2014

(* € 1.000)	Ref.	31 december 2014	31 december 2013
ACTIVA			
<b>Beleggingen voor risico pensioenfond</b>	1.		
Aandelen		3.640	2.730
Vastrentende waarden		16.850	9.416
Geldmarktfonds		<u>1.530</u>	<u>1.257</u>
		22.020	13.403
<b>Herverzekeringsdeel technische voorzieningen</b>	2.	5.925	4.909
<b>Vorderingen en overlopende activa</b>	3.		
Premies		-	3
Verzekeringsmaatschappijen		<u>-</u>	<u>57</u>
		-	60
<b>Overige activa</b>	4.		
Liquide middelen		204	89
<b>Totaal activa</b>		<u><b>28.149</b></u>	<u><b>18.461</b></u>



(* € 1.000)	Ref.	31 december 2014	31 december 2013
<b>PASSIVA</b>			
<b>Stichtingskapitaal en reserves</b>	5.		
Risicoreserve		2.596	1.949
Algemene reserve		403	-1.200
		<u>2.999</u>	<u>749</u>
<b>Technische voorzieningen</b>	6.		
Voorziening pensioenverplichtingen		25.119	17.710
<b>Overige schulden en overlopende passiva</b>	7.	31	2
<b>Totaal passiva</b>		<u>28.149</u>	<u>18.461</u>

## 4.2 Staat van baten en lasten over 2014

(* € 1.000)	Ref	2014	2013
<b>BATEN</b>			
<b>Premiebijdragen van werkgever en werknemers</b>	8	2.167	2.051
<b>Beleggingsresultaten risico pensioenfonds</b>	9	6.633	-567
<b>Overige baten</b>	10	124	25
		8.924	1.509
<b>LASTEN</b>			
<b>Pensioenuitkeringen</b>	11	-80	-55
<b>Pensioenuitvoeringskosten</b>	12	-1	-
<b>Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening van het pensioenfonds</b>	13		
Pensioenopbouw		-1.692	-1.748
Rentetoevoeging		-74	-67
Onttrekking pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten		75	53
Wijziging marktrente		-5.729	961
Overdracht van rechten		93	-
Overige mutaties		-14	35
Wijziging grondslagen		-52	580
Technisch resultaat		-16	186
		-7.409	-372
<b>Saldo overdracht van rechten</b>	14	-94	-
<b>Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen</b>	15	1.016	-305
<b>Overige lasten</b>	16	-106	-102
		-6.674	-834
<b>Saldo van baten en lasten</b>		<b>2.250</b>	<b>675</b>



#### 4.3 Bestemming van het saldo van baten en lasten

(* € 1.000)	2014	2013
Risicoreserve	647	271
Algemene reserve	1.603	404
	<b>2.250</b>	<b>675</b>

#### 4.4 Kasstroomoverzicht over 2014

(* € 1.000)	2014	2013
<b>Kasstroom uit pensioenactiviteiten</b>		
Ontvangen premies	2.173	2.128
Ontvangen waardeoverdrachten	26	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-26	-54
Betaalde waardeoverdrachten	-120	-
Betaalde afrekening herverzekeraars	130	-47
Betaalde premies herverzekering	-106	-102
<b>Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten</b>	<b>2.077</b>	<b>1.925</b>
<b>Kasstroom uit beleggingsactiviteiten</b>		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	2.207	-
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	36	30
Aankopen beleggingen	-4.190	-2.159
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-15	-12
<b>Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten</b>	<b>-1.962</b>	<b>-2.141</b>
<b>Mutatie liquide middelen</b>	<b>115</b>	<b>-216</b>
<b>Verloop liquide middelen</b>		
Stand 1 januari	89	305
Stand 31 december	204	89
<b>Mutatie liquide middelen</b>	<b>115</b>	<b>-216</b>



## **4.5 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2014**

### **4.5.1 Inleiding**

Stichting Pensioenfonds B&S ('het fonds'), statutair gevestigd te Farmsum, is opgericht op 27 december 2005. De laatste statutenwijziging was op 31 juli 2014. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 2091445.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en stelt zich ten doel het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden van de aangesloten onderneming en aan hen, die door de arbeid van bedoelde deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden worden of werden onderhouden.

### **4.5.2 Overeenstemmingsverklaring**

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610).

Het bestuur heeft op 29 juni 2015 de jaarrekening opgemaakt.

### **4.5.3 Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling**

#### Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden Euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

#### Schattingswijzigingen

Gedurende het jaar 2014 is de volgende schattingswijziging doorgevoerd:

- ✓ Overgang naar nieuwe AG-tafel 2014 (inclusief aangepaste ervaringssterfte) daling voorziening € 222

#### Schattingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk kunnen worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Door het bestuur gevormde oordelen bij toepassing van de grondslagen die belangrijke gevolgen hebben voor de jaarrekening, en schattingen die een aanmerkelijk risico in zich bergen van materiële aanpassingen in het volgende jaar zijn vermeld in de toelichting.

#### Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

#### Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

#### Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen



Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de rekening van baten en lasten opgenomen.

#### Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Het fonds heeft ultimo 2014 voor 5,8% (2013 6,4%) belegd in USD (koers 1,210 resp. 1,378).

#### Beleggingen

##### *Algemeen*

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

##### *Aandelen en geldmarktfondsen*

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen en geldmarktfondsen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald door de uitgevende instelling.

##### *Vastrentende waarden*

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

#### Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringen op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Vorderingen



uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

#### Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

#### Technische voorzieningen

##### *Voorziening pensioenverplichtingen*

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- ✓ Markttrente: gebaseerd op de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB, voor 2014 gemiddeld 2,3% (2013 3,1%).
- ✓ Volgens de Prognose tafel AG 2014. Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van (de Towers Watson 2014) ervaringssterfte.
- ✓ Gehuwdheid: Uitgegaan wordt van de navolgende frequenties:

Mannen tot 18 jaar	0
van 18 tot 25 jaar	$0,005 + 0,035 \times (x-18)$
van 25 tot 35 jaar	$0,25 + 0,02 \times (x-25)$



van 35 tot 65 jaar	0,45
van 65 jaar en hoger.	1,0
Vrouwen tot 18 jaar	0
van 18 tot 25 jaar	$0,025 + 0,05 \times (y-18)$
van 25 tot 30 jaar	$0,375 + 0,01 \times (y-25)$
van 30 tot 50 jaar	0,425
van 50 tot 65 jaar	$0,425 - 0,005 \times (y-50)$
van 65 jaar en hoger	1,0

Na de pensioendatum wordt de voorziening vastgesteld op basis van bepaalde partner;  
Voor het garantiecontract worden de gehuwdheidsfrequenties bepaald op basis van bepaalde partner. Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

- ✓ Kostenopslag ter grootte van 3% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband toekomstige administratie- en excassokosten.
- ✓ Wezenopslag voor actieve en gewezen deelnemers van 5% van de voorziening van niet-ingegane pensioenen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentecurve. Dit betreft de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde met toepassing van de Ultimate Forward Rate. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde.

#### Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

#### 4.5.4 toelichting op de balans

##### Beleggingen voor risico van het pensioenfonds (1)

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum. Dit betreffen directe beursnoteringen.

##### **Aandelen**

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	2.730	2.162
Aankopen	403	106
Verkopen	-30	-
Herwaardering	537	462
<b>Stand per 31 december</b>	<b>3.640</b>	<b>2.730</b>

De aandelenbeleggingen kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

(* € 1.000)	2014	2013
Beleggingsinstellingen	3.640	2.730
<b>Stand per 31 december</b>	<b>3.640</b>	<b>2.730</b>

##### **Vastrentende waarden**

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	9.416	9.379
Aankopen	3.517	1.087
Verkopen	-2.177	-
Herwaardering	6.094	-1.050
<b>Stand per 31 december</b>	<b>16.850</b>	<b>9.416</b>

De beleggingen in vastrentende waarden kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

(* € 1.000)	2014	2013
Beleggingsfondsen	16.850	9.379
<b>Stand per 31 december</b>	<b>16.850</b>	<b>9.416</b>



### Geldmarktfonds

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	1.257	444
Aankopen	271	813
Verkopen	-	-
Herwaardering	2	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>1.530</b>	<b>1.257</b>
		-

De beleggingen in geldmarktfonds kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

(* € 1.000)	2014	2013
Beleggingsfondsen	1.530	1.257
<b>Stand per 31 december</b>	<b>1.530</b>	<b>1.257</b>

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum. Dit betreffen directe beursnoteringen.

Op basis van het zogenaamde doorkijkprincipe kunnen de beleggingen als volgt worden onderverdeeld:

(* € 1.000)	2014	2013
Aandelen	3.528	2.675
Vastrentende waarden	15.150	7.878
Producten voor renteafdekking	1.628	1.418
Geldmarkt fonds	1.530	1.257
Overige	184	175
<b>Stand per 31 december</b>	<b>22.020</b>	<b>13.403</b>

Op basis van een regionale indeling kunnen de beleggingen als volgt worden onderverdeeld:

	2014	2013
Noord Amerika	9,4%	11,2%
Japan	1,4%	1,8%
Europa	69,3%	63,9%
Pacific ex Japan	0,9%	1,0%
World	-	6,3%
Overig	19,0%	15,8%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>

### Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (2)

(* € 1.000)	2014	2013
Stand begin boekjaar	4.909	5.214
Rentetoevoeging	19	18
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-46	-24
Wijziging marktrente	1.214	-221
Technisch resultaat	12	10
Mutaties/correcties	-14	12
Wijziging excasso-opslag resp. overlevingstafels	-169	-100
<b>Stand per 31 december</b>	<b>5.925</b>	<b>4.909</b>

Het pensioenfonds is voor een deel herverzekerd in de vorm van een garantiecontract bij ASR Levensverzekering N.V., waarbij de tot 1 januari 2006 via de werkgever verzekerde opgebouwde aanspraken, welke zijn overgedragen naar het pensioenfonds zijn herverzekerd. Het garantiecontract is per 1 januari 2006 ingegaan voor onbepaalde tijd.

Bij het garantiecontract is geen sprake meer van winstdeling.

Het aandeel van herverzekerder in technische voorzieningen is contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur van de actuele nominale marktrente per 31 december zoals gepubliceerd door DNB.

Op basis van de kredietwaardigheid van beide verzekeraars is geen afslag voor kredietrisico opgenomen.

### Vorderingen en overlopende activa (3)

(* € 1.000)	2014	2013
Premies	-	3
Verzekeraars	-	57
<b>Stand per 31 december</b>	<b>-</b>	<b>60</b>

### Overige activa (4)

(* € 1.000)	2014	2013
<b>Liquide middelen</b>	<b>204</b>	<b>89</b>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.



## Stichtingskapitaal en reserves (5)

### **Risicoreserve**

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	1.949	1.678
Resultaat boekjaar	647	271
<b>Stand per 31 december</b>	<b>2.596</b>	<b>1.949</b>

Het bestuur heeft besloten een risicoreserve te vormen ter grootte van het vereist eigen vermogen.

### **Algemene reserve**

(* € 1.000)	2013	2013
Stand per 1 januari	-1.200	-1.604
Resultaat boekjaar	1.603	404
<b>Stand per 31 december</b>	<b>403</b>	<b>-1.200</b>

### *Solvabiliteit*

(* € 1.000)	2014	2013
Minimaal vereist eigen vermogen	955	691
Vereist eigen vermogen	2.596	1.949

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

(* € 1.000)	Vermogen	T. Voorziening	Dekkings- Graad
Stand per 1 januari	18.459	17.710	104,2%
Toename	9.659	7.409	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>28.118</b>	<b>25.119</b>	<b>111,9%</b>

Door het bestuur is de voorgeschreven jaarlijkse evaluatie van het herstelplan uitgevoerd. Volgens het herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2014 109,8% van de TV zijn geweest. Per 31 december 2014 blijkt de dekkingsgraad in werkelijkheid 111,9% van de TV. De feitelijke dekkingsgraad is dus hoger dan de in te herstelplan geschatte dekkingsgraad. Deze hogere werkelijke dekkingsgraad is met name te verklaren doordat het werkelijke overrendement afwijkt van de aannamen in het herstelplan.

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van een standaard model.

In verband met de invoering van het nFTK zijn alle herstelplannen vervallen. Nieuwe herstelplannen moeten uiterlijk 1 juli 2015 bij DNB zijn ingediend.

### Technische voorzieningen (6)

(* € 1.000)	2014	2013
Eigen beheer	19.194	12.801
Garantiecontract	5.925	4.909
<b>Stand per 31 december</b>	<b>25.119</b>	<b>17.710</b>

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen uit hoofde van de in eigen beheer gehouden verplichtingen is als volgt:

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	12.801	12.124
Pensioenopbouw	1.692	1.748
Saldo waardeoverdrachten	-93	-
Rentetoevoeging	55	49
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-29	-32
Wijziging marktrente	4.515	-740
Technisch resultaat	4	176
Mutaties/correcties	27	-44
Wijziging overlevingstafels	222	-
Wijziging excasso-opslag	-	213
Wijziging gehuwdheidsfrequenties	-	267
<b>Stand per 31 december</b>	<b>19.194</b>	<b>12.801</b>

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen uit hoofde van het garantiecontract is als volgt:

(* € 1.000)	2014	2013
Stand per 1 januari	4.909	5.214
Rentetoevoeging	19	18
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-46	-24
Wijziging marktrente	1.214	-221
Technisch resultaat	12	10
Mutaties/correcties	-14	12
Wijziging excasso-opslag resp. overlevingstafels	-169	-100
<b>Stand per 31 december</b>	<b>5.925</b>	<b>4.909</b>

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.



De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld :

(* € 1.000)	2014	2013
Actieve deelnemers	18.624	13.242
Pensioengerechtigden	1.522	1.029
Gewezen deelnemers	4.973	3.439
<b>Stand per 31 december</b>	<b>25.119</b>	<b>17.710</b>

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

#### *Korte beschrijving van de pensioenregeling*

De hoofdpensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2,1% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen plus vakantietoeslag onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk voor alle werknemers met een arbeidsovereenkomst. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

#### *Toeslagverlening*

Het Bestuur heeft in 2014 besloten om, gezien de financiële situatie van het fonds en het van kracht zijnde herstelplan, de pensioenaanspraken per 1 januari 2014 niet te verhogen.

Per 1 januari 2013 zijn de rechten van de actieven resp. inactieven eveneens niet verhoogd.

Het pensioenfonds heeft geen uitgewerkt plan om de pensioenen jaarlijks te verhogen.

#### Overige schulden en overlopende passiva (7)

(* € 1.000)	2014	2013
Verzekeringsmaatschappijen	3	-
Premies	35	-
Rekening-courant B&S	-5	-
Rekening-courant HTG	-6	-
Overige schulden	4	2
<b>Stand per 31 december</b>	<b>31</b>	<b>2</b>



#### **4.5.5 Risicobeheer en derivaten**

##### Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op de opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het overschot op FTK-grondslagen is als volgt:

(* € 1.000)	2014		2013
Voorziening pensioenverplichtingen	25.119	(a)	17.710
Buffers:			
S1 Renterisico	1.310		1.194
S2 Risico zakelijke waarden	1.027		678
S3 Valutarisico	1.000		662
S4 Grondstoffenrisico	-		-
S5 Kredietrisico	553		273
S6 Verzekeringstechnisch risico	1.148		769
Correlatie effect	-2.442		-1627
Totaal S (vereiste buffers)	2.596	(b)	1.949
Vereist	27.715	(a+b)	19.659
Aanwezig vermogen	28.118		18.459
<b>Overschot</b>	<b>403</b>		<b>- 1.200</b>

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de feitelijke asset mix.

##### Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ✓ Beleggingsbeleid;



- ✓ Premiebeleid;
- ✓ Herverzekeringsbeleid;
- ✓ toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in periodiek door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt geen gebruik gemaakt van derivaten.

#### Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op regelmatige basis beheerst door het dagelijks bestuur in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

#### Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. Het Bestuur maakte in 2014 en 2013 geen gebruik van dergelijke afgeleide instrumenten.

#### Valutarisico

Per 31 december 2014 was 5,8% van het belegd vermogen belegd in USD. Alle overige beleggingen zijn in Euro. Dit risico is niet afgedekt.

#### Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

(* € 1.000)	2014	2013
Duration vastrentende waarden	13,2	14,5
Duration totale beleggingen (incl. derivaten)	31,0	28,2
Duration pensioenverplichtingen	-29,6	28,5

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Ultimo december 2014 is het renterisico voor 59% afgedekt op basis van de marktwaarde en 111% op basis van de DNB/UFR. Het pensioenfonds heeft expliciet ervoor gekozen om afdekking te baseren op marktwaarde.

Renteafdekking vindt plaats door middel van beleggingen in LDI fondsen.

#### Gevoeligheid

Een daling van de marktrente conform de "Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling" zou leiden tot een hogere verplichting ad. 3.274 en tegelijkertijd tot een hogere marktwaarde van de (vastrentende) beleggingen ad 1.964. Per saldo zou een dergelijke daling van de marktrente een verlagend effect op het eigen vermogen hebben van 1.310.

#### Kredietrisico

Het kredietrisico, dat wordt gelopen met betrekking tot de financiële instrumenten, bestaat uit het mogelijke verlies dat zal ontstaan wanneer de tegenpartij in gebreke blijft haar contractuele verplichtingen na te komen. Dit risico wordt in beginsel beperkt door te beleggen in obligaties en leningen op schuldbekentenis, en door gebruik te maken van kredietlimieten per bedrijfstak en per tegenpartij.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:



(* € 1.000)	2014	2013
AAA	7.492	1.739
AA	4.291	4.251
A	1.432	686
BBB	1.209	998
<BBB	1.871	1.241
Geen rating *	555	501
	<b>16.850</b>	<b>9.416</b>

(Her)verzekeringsovereenkomsten worden alleen aangegaan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars of internationale herverzekeraars met een rating van tenminste A.

#### Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden gemeld:

- ✓ De eerste jaren zullen de inkomende premies het niveau van de uitkeringen ver overtreffen;
- ✓ Ultimo 2014 zijn er voldoende beleggingen die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

#### Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevensrisico, overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de prognosetafel AG 2014 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds nog geen voldoende voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

#### Toeslagrisico (actuariële risico's)

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomstige toeslagen te kunnen toekennen. De toeslagen wordt derhalve gefinancierd uit de groei van het vermogen ten opzichte van de verplichtingen, overeenkomend met variant D1 uit de Beleidsregel toeslagenmatrix.

Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen. Bovendien mag de toe te kennen toeslag nimmer leiden tot een verwacht reservetekort na 15 jaar.

Zolang en voor zover de toekenning van aanspraken als hierboven omschreven niet heeft plaatsgevonden (zie premieaanwending), zal er geen toeslag als hierna worden toegekend. De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- ✓ Bij een dekkingsgraad van meer dan 125% wordt een volledige toeslag toegekend.
- ✓ Bij een dekkingsgraad van meer dan 110% maar minder dan 125% wordt de toeslag lineair geïnterpoleerd.
- ✓ Bij een dekkingsgraad van 110% of minder wordt geen toeslag verleend.
- ✓ De toe te kennen toeslag zal worden verlaagd, als naar verwachting na 15 jaar het pensioenfonds nog steeds in de situatie van een reservetekort zit.

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit.

In lijn met de toeslagenmatrix is het (voorwaardelijke) toeslagbeleid vastgelegd in het pensioenreglement.

Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige wijzigingen zijn verbindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

#### Concentratierisico



Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2014 de volgende posten:

(* € 1.000)	2014	2013
BNP Instcashfund Eur	1.530	1.245
BNP Paribas LDI Solution 20 25y Eur	669	400
BNP Paribas LDI Solution 25 35y Eur	3.583	2.009
BNP Paribas LDI Solution 35 50y Eur	7.835	3.632
BNPPL1 BD Corp HY Euro I Cap	1.242	933
BNPPL1 Bond World Emerging I Cap	1.267	857
Parvest Euro Corp Bond Inst	1.403	996
Parworld Track Europe I Cap	1.068	847
Parworld Track North America I Cap	2.065	1.512

In bovenstaande tabel is geen rekening gehouden met het 'doorkijkprincipe'.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

#### Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

#### Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

#### **4.5.6 Verbonden partijen**

##### Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

##### Transacties met bestuurders

De bestuurders genieten geen beloning.

Er zijn geen leningen verstrekt aan bestuurders noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

##### Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- ✓ De Werkgever is verplicht deelnemers bij de Stichting aan te melden en bij uitdiensttreding af te melden en de voor uitvoering benodigde gegevens en mutaties in deze gegevens aan de Stichting te leveren.
- ✓ Mutaties in het deelnemersbestand worden door de Werkgever periodiek aan de Stichting doorgegeven.
- ✓ De Werkgever informeert de Stichting wie als rechtsgeldige vertegenwoordiger van de deelnemersraad optreedt voor de betrokken deelnemers bij een wijziging van het pensioenreglement.
- ✓ De Werkgever informeert de Stichting binnen 10 dagen over een wijziging van de pensioenovereenkomst. De informatie dient schriftelijk te worden verstrekt en een volledige opsomming te bevatten van de overeengekomen wijzigingen.



#### **4.5.7 Toelichting op de staat van baten en lasten**

##### Premiebijdragen van werkgever en werknemers (8)

(* € 1.000)	2014	2013
Werkgever	1.444	1.367
Werknemers	723	684
	<b>2.167</b>	<b>2.051</b>

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 19,5% (2013: 19,5%) van de som van de pensioengrondslagen.

##### Kostendeekkende premie

(* € 1.000)	2014	2013
Zuiver kostendeekkende premie	1.996	2.029
Gedempte premie	1.399	1.302
Ontvangen pensioenpremie	2.167	2.051

De door het pensioenfonds ontvangen pensioenpremie van € 2.167 is hoger dan de conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) vastgestelde gedempte premie. Hiermee wordt voldaan aan de in de Pensioenwet beschreven vereisten. De ontvangen premie is dus kostendeekkend geweest.

##### Samenstelling zuiver kostendeekkende premie:

(* € 1.000)	
1. Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking tijdens het boekjaar in verband met de aangroei van pensioenverplichtingen	1.788
2. Opslag voor het bij de aangroei van pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen	198
3. Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	
4. Actuarieel benodigde premie met betrekking tot de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	-
<b>5. Kostendeekkende premie = 1 + 2 + 3 + 4</b>	<b>1.996</b>



Samenstelling gedempte kostendeekkende premie:

(* € 1.000)	
1. Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking tijdens het boekjaar in verband met de aangroei van pensioenverplichtingen	1.260
2. Opslag voor het bij de aangroei van pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	139
3. Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	-
4. Actuarieel benodigde premie met betrekking tot de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	-
<b>5. Kostendeekkende premie = 1 + 2 + 3 + 4</b>	<b>1.399</b>

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds (9)

(* € 1.000)	2014	2013
Herwaarderingsresultaten	6.633	-587
Intrest	15	32
Kosten toegerekend aan beleggingen	-15	-12
	<b>6.633</b>	<b>-567</b>

Overige baten (10)

(* € 1.000)	2014	2013
Uitkering herverzekering	<b>124</b>	<b>25</b>

Pensioenuitkeringen (11)

(* € 1.000)	2014	2013
Ouderdomspensioen	-54	-34
Partnerpensioen	-19	-19
Wezenpensioen	-2	-2
AO excedent	-4	-
Afkoop	-1	-
	<b>-80</b>	<b>-55</b>



### Pensioenuitvoeringskosten (12)

(* € 1.000)	2014	2013
Diverse	-1	-
	<b>-1</b>	<b>-</b>

Voor rekening van de stichting komen de kosten van beheer van de stichting. De overige met de uitvoering van de pensioenregeling verband houdende kosten, daaronder mede begrepen de kosten van aan de stichting of de werkgever uitgebrachte adviezen omtrent de inhoud van de pensioenregeling, de werkzaamheden verricht door de accountant, actuaris, administrateur, de kosten voor de benodigde communicatie naar deelnemers toe en de kosten die gemaakt worden door het Bestuur, zijn voor rekening van de werkgever.

### Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (13)

(* € 1.000)	2014	2013
<b>Toename</b>		
- Benodigde interest	74	67
- Benodigd voor pensioenopbouw	1.692	1.748
- Waardeoverdrachten	-93	-
<b>Afname</b>		
- Uitkeringen en uitvoeringskosten	75	53
<b>Wijziging</b>		
- Wijziging marktrente	5.729	-961
- Overige mutaties	14	-35
- Technisch resultaat	16	186
- Wijziging overlevingstafels	52	-
- Wijziging gehuwdheidsfrequenties	-	-213
- Wijziging excasso-opslag	-	-367
	<b>7.409</b>	<b>372</b>

### Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

#### Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen zijn opgerent tegen de rentetermijnstructuur van de actuele marktrente per 31 december zoals gepubliceerd door DNB. Voor 2014 is dit gemiddeld 2,3% (2013: 3,1%).

#### Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

#### Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

#### Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

#### Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikend van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

#### Saldo overdracht van rechten (14)

(* € 1.000)	2014	2013
Inkomende waardeoverdrachten	26	-
Uitgaande waardeoverdrachten	-120	-
	<b>-94</b>	<b>-</b>



#### Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (15)

(* € 1.000)	2014	2013
Mutatie boekjaar	<b>1.016</b>	<b>-305</b>

#### Overige lasten (16)

(* € 1.000)	2014	2013
Premie herverzekering	<b>-106</b>	<b>-102</b>

De volledig in herverzekering gegeven risico's zijn de risico's van overlijden met betrekking tot het wezenpensioen, de verzekering van het risicokapitaal en de risico's van arbeidsongeschiktheid met betrekking tot de premievrijstelling. De aan de herverzekeraar verschuldigde premie komt ten laste van het fonds. Met de herverzekeraar is een (technische) winstdelingsregeling overeengekomen. Deze winstdeling loopt over de periode tot en met 2015. Gezien de schadegevallen die nog zouden kunnen ontstaan is het thans niet mogelijk de verwachte winstdeling betrouwbaar in te schatten. Op basis van voorlopige cijfers over deze periode bedraagt de winstdeling € 138.000.

#### Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst.

#### Bezoldiging bestuurders

De bestuurders ontvangen geen bezoldiging.

### **4.5.8 Belastingen**

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Farmsum, 29 juni 2015

Stichting Pensioenfonds B&S

C.C.E. Neele	Voorzitter
M. Kampers	Vice voorzitter
C.H.P. Stamkot	Secretaris
O.M.H Amerongen	Vice secretaris

## 5 OVERIGE GEGEVENS

### 5.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel is opgenomen in hoofdstuk 4.3.

### 5.2 Verwachte wijzigingen in het komend jaar in verband met de invoering van het nieuwe Financiële Toetsingskader (nFTK)

Het nFTK is van toepassing vanaf 1 januari 2015 en heeft daarmee geen invloed op dit jaarverslag. Echter, gezien de ingrijpende veranderingen die het nFTK met zich mee brengt, worden een aantal gevolgen onderstaand alvast genoemd.

Het jaar 2015 is een overbruggingsjaar. Zo zijn alle lopende herstelplannen per 1 januari 2015 komen te vervallen. Alleen aangekondigde onvoorwaardelijke kortingen blijven van kracht. Voorts is er geen recente continuïteitsanalyse nodig. Los daarvan zijn er een aantal elementen die gevolgen hebben voor de financiële positie van het pensioenfonds:

- ✓ UFR-methode
- ✓ Beleidsdekkingsgraad
- ✓ VEV

Besloten is om in 2015 de huidige UFR-methode te handhaven, met dien verstande dat de driemaandsmiddeling komt te vervallen. Daarmee komen renteveranderingen directer in de dekkingsgraad. Voor beleidsmatige besluiten die zijn gebaseerd op de financiële positie van het pensioenfonds, is vanaf 1 januari 2015 de beleidsdekkingsgraad de maatstaf. Deze beleidsdekkingsgraad wordt in principe vastgesteld op basis van het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. Als overgangmaatregel mag voor de bepaling van de beleidsdekkingsgraad in 2015 ook worden uitgegaan van de dekkingsgraden op basis van de kwartaaleinden in 2014. Tot slot wordt het VEV hoger als gevolg van gewijzigde parameters en zwaardere eisen.

In de onderstaande tabel hebben wij de diverse effecten ultimo 2014 zichtbaar gemaakt:

(* € 1.000)	nFTK	FTK
<b>Dekkingsgraad</b>		
Vermogen	28.517	28.118
Technische voorziening	26.809	25.119
Dekkingsgraad	106,4%	111,9%



<b>Beleidsdekkingsgraad</b>	109,0%	
<b>VEV</b>		
Strategische mix-evenwichtsituatie	13,6%	10,3%

Op basis van de hiervoor genoemde cijfers geraakt het pensioenfonds op basis van het nFTK in 2015 weer in een situatie van reservetekort.

### **Regelgeving**

Op 16 december 2014 stemde de Eerste Kamer in met de aanpassing van het financieel toetsingskader, dat daarmee sinds 1 januari 2015 van kracht is. De aanpassing van het financieel toetsingskader raakt de financiële opzet in alle facetten. Zo heeft het beginsel van toekomstbestendige indexatie tot gevolg dat veel fondsen minder snel zullen mogen indexeren, terwijl de nieuwe herstelsystematiek anderzijds tot gevolg heeft dat ingrijpende kortingsmaatregelen minder snel aan de orde zullen zijn. De verschillende ingrepen moeten per saldo evenwichtig uitpakken voor de verschillende generaties.

In de eerste maanden van 2015 is de praktische invulling van het toezicht door DNB geleidelijk nader ingevuld. Uiterlijk 1 juli zullen pensioenfondsen in tekort een herstelplan in moeten dienen (naar inschatting van DNB is dat voor circa 60% van de fondsen aan de orde), uiterlijk drie maanden later gevolgd door de aanvangshaalbaarheidstoets. Die toets, die in het aangepaste FTK zowel de continuïteitsanalyse als de consistentietoets vervangt, moet onder meer aantonen dat de financiële opzet strookt met de risicohouding die het fonds voor zichzelf heeft bepaald.

De aanpassing van het FTK is door partijen aangeduid als noodzakelijk onderhoud. Voor de langere termijn heeft staatssecretaris Klijnsma de nationale pensioendialoog laten voeren, die op 19 januari 2015 werd beëindigd. Op 24 januari 2015 volgde een ontwerpadvies van de SER. Uiteindelijk moet de dialoog leiden tot een hoofdlijnennotitie van kabinetszijde over de toekomst van het pensioenstelsel. Daarin moeten thema's als collectiviteit, solidariteit en keuzevrijheid een plaats krijgen.

Varianten die de SER in het ontwerpadvies bespreekt vertonen sterke gelijkenis met varianten waarop het kabinet ingaat op een hoofdlijnennotitie over collectieve risicodeling in beschikbare premiereregelingen. Deze notitie zou moeten leiden tot een wetsvoorstel dat beschikbare premiereregelingen met risicodeling in (en wellicht in de aanloop naar) de annuïteitsfase mogelijk zou moeten maken.

In 2015 zal DNB vervolg geven aan het onderzoek naar mogelijk kwetsbare pensioenfondsen en hun toekomstbestendigheid. Van de zestig fondsen die eerder aan dat onderzoek werden onderworpen heeft de helft inmiddels besloten de verplichtingen over te dragen. Het

wetsvoorstel APF leidt voor fondsen die zichzelf als kwetsbaar beschouwen op termijn wellicht tot een nieuw alternatief. Het algemeen pensioenfonds moet het voor kleinere fondsen mogelijk maken de krachten te bundelen, eventueel met behoud van eigenheid in afgescheiden collectiviteitskringen.

Een ander voorliggend wetsvoorstel is het wetsvoorstel pensioencommunicatie. In een breedgedragen streven om het pensioenbewustzijn te verbeteren heeft het wetsvoorstel onder meer tot doel om via het pensioenregister pensioen uit alle bronnen te aggregeren en te communiceren op koopkrachtniveau. Uitkomsten uit de haalbaarheidstoets moeten daarbij een centrale rol vervullen.



## **5.4 Actuariële verklaring**

### **Opdracht**

Door Stichting Pensioenfonds B&S te Farmsum is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2014.

### **Gegevens**

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

### **Werkzaamheden**

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- Heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- Heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.



## Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132, vanwege een reservetekort en met uitzondering van artikel 137, vanwege het feit dat niet is voldaan aan de vereisten ten aanzien van de consistentie tussen de gewekte toeslagverwachting, de financiering en de realisatie van de voorwaardelijke toeslagen. Het bestuur zal het toeslagbeleid aanpassen zodra meer bekend is over het nieuwe toetsingskader dat naar verwachting per 1 januari 2015 zal worden ingevoerd.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds B&S is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Apeldoorn, 29 juni 2015

A. Berger AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.



## **5.5 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant**

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds B&S

### **VERKLARING BETREFFENDE DE JAARREKENING**

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2014 van Stichting Pensioenfonds B&S te Farmsum gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de staat van baten en lasten over 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

### **VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET BESTUUR**

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

### **VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE ACCOUNTANT**

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschatting neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het pensioenfonds gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.



Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

#### OORDEEL BETREFFENDE DE JAARREKENING

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds B&S per 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

#### VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE BIJ OF KRACHTENS DE WET GESTELDE EISEN

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 29 juni 2015

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN ACCOUNTANTS N.V.

Origineel getekend door: drs C.A. Harteveld RA